

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta lesnická a dřevařská

Katedra lesnické a dřevařské ekonomiky

**Vliv faktoru času na názory a vztah společnosti k zákonu o majetkovém vyrovnání
s církvemi.**

Bakalářská práce

Autor: Veronika Kovalíčková

Vedoucí práce: doc. Ing. Jiří Oliva, Ph.D.

2016

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Fakulta lesnická a dřevařská

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Veronika Kovalíčková

Hospodářská a správní služba v lesním hospodářství

Název práce

Vliv faktoru času na názory a vztah společnosti k zákonu o majetkovém vyrovnání s církvemi.

Název anglicky

Influence of the effluxion to social acces of the law about return of the church property

---

Cíle práce

Cílem práce je analyzovat změny společenských přístupů k problému majetkového vyrovnání s církvemi, realizovaným na základě zákona č.428/2012 Sb.

Metodika

Provést stručnou historickou rešerši vývoje problematiky majetkového vyrovnání s církvemi a na základě dostupných průzkumů veřejného mínění a průzkumů vlastních provést komparaci společenských přístupů z doby přípravy zákona až po jeho současnou realizaci.

Doporučený rozsah práce

50 stran

Klíčová slova

církevní majetek, majetkové vyrovnání,

Doporučené zdroje informací

1. Archiv Poslanecké sněmovny PČR
2. Kalný, M.: Církevní majetek a restituce. Občanský institut, květen, 1995, ISBN 80-901659-3-
3. Nožička, J.: Přehled vývoje našich lesů. St. zemědělské nakladatelství 1957
4. Zákon č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, Sbírka zákonů ČR 2012

Předběžný termín obhajoby

2015/16 LS – FLD

Vedoucí práce

doc. Ing. Jiří Oliva, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra lesnické a dřevařské ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 21. 12. 2015

---

doc. Ing. Václav Kupčák, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 27. 1. 2016

---

prof. Ing. Marek Turčáni, PhD.

Děkan

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci na téma Vliv faktoru času na názory a vztah společnosti k zákonu o majetkovém vyrovnání s církvemi vypracovala samostatně pod vedením vedoucího práce doc. Ing. Jiřího Olivy, Ph.D. a použila jen prameny, které uvádím v seznamu použitých zdrojů.

Jsem si vědoma, se zveřejněním bakalářské práce a souhlasím s jejím zveřejněním dle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách v platném znění, a to bez ohledu na výsledek obhajoby.

V Hradci Králové, dne:

Veronika Kovalíčková

Poděkování

Ráda bych využila možnosti na tomto místě poděkování doc. Ing. Jiřímu Olivovi, Ph.D., za ochotu, dobré rady a za odborné vedení při psaní bakalářské práce. Dále chci poděkovat svému příteli Bc. Lukášovi Sedlákovi a své mamince Bc. Romaně Bydžovské a celé své rodině za velikou podporu.

Abstrakt:

Tato práce se zabývá vývojem vztahu veřejnosti k procesu církevních restitucí tak, jak se vyvíjel v souvislosti s jednáními o možných způsobech majetkového vyrovnání. Tato jednání probíhala v různé intenzitě a s různými dílčími výsledky době od roku 1989 po dnešek. Práce se stručně zabývá historickým vývojem ve věci církevního majetku a majetkových křivd a vymezením souvisejících pojmů. Dále se práce snaží – s přihlédnutím ke společenskému, kulturnímu a demografickému vývoji – zmapovat přeměnu mínění veřejnosti v návaznosti na konečnou podobu samotného zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a případný posun společenského názoru s jeho aplikací v praxi.

Abstract (English):

This thesis deals with the development of public relations about process of church restitutions developed in the context of negotiations on possible ways property settlement. Discussions proceeded in different intensities and different partial results in the period from 1989 to the present. This thesis briefly deals with the historical development concerning church property and the property injustices and the definition of related concepts. Furthermore, thesis tries - with regard to social, cultural and demographic development - to chart the transformation of public opinion in relation to the final form of the property settlement law and the eventual shift in social view of its application in practice.

Klíčová slova: církevní majetek, majetkové vyrovnání, církve a náboženské společnosti, restituce

Keywords: church property, property settlement, churches and religious communities, restitution

Obsah:

Obsah.....	7 - 9
Úvod.....	10
Metodika.....	11
1. Historie polistopadových snah o vyrovnání mezi státem a církví.....	12
1.1. Období 1945 – 1989.....	12
1.2. Nastolení náboženské svobody po roce 1989.....	12 – 13
1.3. Vláda premiéra Mirka Topolánka.....	14
1.4. Vláda premiéra Petra Nečase.....	14
1.4.1. Majetkové vyrovnání.....	14
1.4.2. Navrhované změny oproti návrhu z roku 2008.....	15
2. Právní terminologie.....	15
2.1. Oprávněné osoby.....	15 – 16
2.2. Povinné osoby.....	16
2.3. Rozhodné období.....	16
2.4. Majetkové křivdy.....	16
2.5. Revize první pozemkové reformy uzákoněna v roce 1947 (zák. č. 142/1947Sb., v platném znění),.....	16 – 17
2.6. Nový záborový zákon, zákon č. 46/1948 Sb.,.....	17
2.7. Náboženská matice.....	17
2.7.1. Zneužití Náboženské matice.....	17 – 18
2.8. Katolické spolky a česká katolická charita.....	18

2.9.	Znárodnění církevních škol (§ 5 odst. b), školský zákon č. 95/1948 Sb., ...	19
2.10.	Znárodnění přírodních léčivých zdrojů a lázní, zákon č. 152/1948 sb.,.....	19
2.11.	Znárodnění majetku ležícího na vojenských újezdech, zákon č. 169/1949 Sb.,.....	19
2.12.	Znárodnění nemocnic, zákon č. 185/1948 Sb.,.....	19
2.13.	Vyhlášení chráněné oblasti Pražského hradu, vládní nařízení č. 55/1959 Sb.,.....	19
2.14.	Perzekuce nekatolických církví, zákon č. 218/1949 Sb.,.....	19
3.	Základní pojmy.....	20
3.1.	Restituce.....	20
3.2.	Církevní a náboženské společnosti.....	20
3.3.	Konfiskace.....	20 – 21
3.4.	Znárodnění.....	21
4.	Zákon č. 428/2012 Sb. a jeho realizace.....	21 – 22
5.	Porovnání návrhu z roku 2008 a současného zákona z roku 2012 z ekonomického hlediska.....	22
5.1.	Tabulka č. 1 rok 2008 a 2012.....	22
5.2.	Počet duchovních v jednotlivých letech.....	23
5.2.1.	Graf č. 1 Srovnání počtu duchovních.....	23
5.3.	Vztah společnosti k majetkovému vyrovnání s církvemi a nábožen- skými společnostmi z roku 2008.....	23

5.3.1. Graf. č. 2 Církve jako užitečné instituce 2008.....	23 – 24
5.4. Vztah společnosti k majetkovému vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi z roku 2008.....	25
5.4.1. Graf č. 3 Církve jako užitečné instituce 2012.....	25
5.5. Náboženská víra v letech 1991, 2001, 2011.....	26
5.5.1. Tabulka č. 2 Struktura podle náboženské víry (náboženského vyznání) v letech 1991 – 2011.....	26
5.5.2. Graf č. 4 Náboženská víra v jednotlivých letech.....	27
5.6. Názor lidí na platný zákon o církevních restitucích.....	27
5.6.1. Graf. č. 5 Souhlasíte Vy osobně s platným zákonem o církevních restitucích.....	27 – 28
6. Církevní restituce a jejich prezentace v médiích.....	28 – 29
7. Výsledky z vlastního výzkumu.....	30
7.1. Výsledky z dotazníků.....	30 - 32
Výsledky.....	33
Diskuze.....	33 – 34
Závěr.....	34
Přehled použité literatury.....	35 - 36
Seznam tabulek a grafů.....	37
Přílohy.....	38
Příloha č. 1.....	39 – 40
Příloha č. 2.....	41 - 43

Úvod:

Církevní restituce jsou společensky diskutovaným tématem již od doby změny politických a společenských poměrů v roce 1989. Většinový společenský názor na restituce církevního majetku je v současné době, tedy v období jeho realizace, nepřiměřeně negativní, a je nutné se zabývat tím, jaké faktory se podílely na tomto stavu.

Tato práce si klade za cíl provést jednak zhodnocení vlivu proměn politického ovzduší a politických vůlí k vypořádání majetkových vztahů státu s církvemi na veřejné mínění v průběhu období od roku 1989 až po současnost, a dále je cílem práce zhodnotit, jaký vliv měla na veřejné mínění konečná podoba zákona a samotné jeho prosazení. Pro účely této práce je nutné rozlišovat dva aspekty zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi (dále jen zákon o majetkovém vyrovnání), a to sice skutečnost, že se jedná o zákon, jehož účelem je zmírnění majetkových křivd, napáchaných komunistickým režimem v rozhodném období (1948 - 1990), a současně fakt, že zákon v sobě obsahuje ustanovení týkající se postupné odluky církví od státu, tedy nastolení nezávislosti církví na státním rozpočtu. Práce se bude zabývat i tím, zda byly tyto skutečnosti dostatečně prezentovány veřejnosti a jaký vliv mělo uvedení či neuvedení všech souvislostí médií na vývoj názorů veřejnosti. Současně bych chtěla v této práci provést zamyšlení nad tím, jak by situace z dnešního pohledu vypadala, kdyby byly církevní restituce vypořádány tak, jak bylo původně zamýšleno, tedy již v počátku devadesátých let současně s restitucemi fyzických osob, které probíhaly podle zákona o půdě.

Metodika:

Pro účely práce byly čerpány informace z dostupných publikací a veřejných zdrojů, které pojednávají o problematice církevních restitucí. Z těchto podkladů byl sestaven popis vývoje problematiky a byly definovány základní pojmy s jejich uvedením do kontextu zákona o církevních restitucích. Dále byl proveden monitoring médií a bylo zpracováno zhodnocení veřejně dostupných údajů průzkumů veřejného mínění v průběhu času od r. 1989. Byla provedena analýza vývoje společenské situace a demografického rozložení obyvatelstva ve smyslu náboženské příslušnosti k jednotlivým církvím, tyto údaje byly pořízeny z oficiálního zdroje Českého statistického úřadu. V dalším kroku byl popsán stávající stav procesu vydávání původního církevního majetku na základě konečné podoby zákona č. 428/2012 Sb. a byl proveden vlastní průzkum veřejného mínění pomocí vlastního dotazníku a porovnání těchto výstupů s oficiálními údaji, které aktuálně prezentují média

1. Historie polistopadových snah o vyrovnání mezi státem a církví

1.1. Období 1945 – 1989

Obnovená Československá republika se ocitla pod silným vlivem komunistické ideologie od samého počátku své existence. Pro osud církevního majetku znamenal další těžkou pohromu zákon č. 142/1947 Sb. o revizi první pozemkové reformy. Tento zákon byl přijat Ústavodárným Národním shromážděním dne 11. července 1947 a způsob jeho realizace byl stanoven vládním nařízením č. 194/1947 Sb. ze dne 12. listopadu 1947 o soupisu pozemkového majetku pro revizi první pozemkové reformy a o jejím vyznačení v pozemkových knihách. K soupisu a záboru tedy došlo těsně před únorem 1948. Výměra církevních pozemků přihlášených k revizi první pozemkové reformy činila 177 673 ha. Církví po ní mělo zůstat jen 5 203 ha. Ihned po únoru však komunisté přistoupili k provedení radikální pozemkové reformy vydáním zákona č. 46/1948 Sb. o nové pozemkové reformě, kterou byla konfiskována prakticky veškerá **zemědělská a lesní půda**. Stalo se tak v době, kdy revize první pozemkové reformy byla v běhu a nebyla ještě dokončena. Po této reformě církví zůstaly jen kostely, fary a farní zahrady do 1 nebo 25 ha (Kalný 1995).

1.2. Nastolení náboženské svobody po roce 1989

Pád komunistického totalitního režimu znamenal ukončení historické éry založené na programovaném ničení tradičních hodnot evropské civilizace a vědomém porušování lidských práv a svobod (Kříž/Valeš 2013).

Stát uzákonil dva výčtové zákony č. 298/1990 Sb. a č. 338/1991 v platném znění, které řeholním řádům vrátily klášterní budovy a řády mohly zahájit svoji činnost. Avšak se podle tohoto zákona řádům nevrátilo vše a to co se vrátilo, tak v dosti špatném stavu. Veškeré hospodářské pozemky si ponechal stát (TRETERA J. str. 55).

Svoboda církve přišla následně s Listinou základních práv, která byla přílohou k nové ústavě ČSR, která potvrzuje nezasahování státu do vnitřních záležitostí a také samostatnost Církve. V čl. 16 odst. 2 této listiny se uvádí: *církev a náboženské společnosti spravují své záležitosti nezávisle na státních orgánech* (SYLLOVÁ J., 2009, in: KOLÁŘ, P. KŘÍŽ J. (eds.), 2009). Po roce 1989 přetrvávala stále nezměněná Náboženská matice. Nevědělo se však, co s ní bude dál. V roce 2002 ministr Pavel Dostál rozhodl, že bude zrušena. Nejvyšší správní soud jeho

rozhodnutí prohlásil rozsudkem za nicotné (Usnesení a Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. Zn. 5 A 35/2002).

V roce 1992 se vrátila tradiční možnost uzavřít manželství s civilněprávními účinky před orgánem státu (Kříž/Valeš). Poslední oblastí je hospodářské zabezpečení církví, zejména výše platu duchovních. Dnes církev dostává dotace na platy podle počtu duchovních v takzvané aktivní službě. Duchovní platy byly zvýšeny v roce 1991 a pak v letech 1995 a 1998 (TRETĚRA). Nyní je hospodářské zabezpečení církví a náboženských společností prováděno dle zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církevními a náboženskými společnostmi. Po dobu 17 let ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona bude stát vyplácet dotčeným církvím a náboženským společnostem příspěvek na podporu jejich činnosti. Na základě zákona č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem bude v prvních třech letech přechodného období výše příspěvku rovná částce poskytnuté dotčené církvi a náboženské společnosti. Od roku 2017 se bude každoročně částka snižovat o částku odpovídající 5 % částky vyplacené v prvním roce přechodného období. Příspěvek je vyplácen vždy do 31. ledna kalendářního roku, pro který je určen (Kříž/Valeš).

Od roku 1992 do roku 1997, kdy vládla politická nejsilnější strana ODS, nebylo možné, aby se vláda s církví dohodla na nějakém kompromisu. Nekonečné debaty a diskuse k ničemu nevedly. Až dne 25. září 1996 proběhlo usnesení vlády o bezúplatném převodu vymezeného bezúplatného majetku církevními právními osobám (usnesení vlády č. 498/1996). O rok později proběhlo nové usnesení vlády k převodu vymezeného nemovitého majetku státu do vlastnictví církevních právnických osob podle kategorizovaného seznamu uplatněných požadavků (usnesení vlády č. 211/1997).

V roce 2007 byla zřízena vládní Komise pro narovnání vztahu mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi. Došlo se k závěru, že by byla nejlepší kombinovaná metoda částečné naturální restituce a finanční náhrady. Vydání majetku vychází vstříc potřebám řeholních řádů a kongregací (VLÁDA ČR, 2007).

1.3. Vláda premiéra Mirka Topolánka

Dne 2. 4. 2008 vláda schválila návrh zákona a předložila jej k projednání v Poslanecké sněmovně parlamentu ČR. První čtení ukázalo, že návrh nemá podporu opozice a ani koaličních poslanců. Tímto došlo k jeho přerušení a odročení. Poslanecká sněmovna proto zřídila Dočasnou komisi pro řešení majetkových otázek mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi a předsedou komise byl Václav Jedlička, tehdejší ministr kultury. V průběhu roku komise prověřila veškeré podklady a na své druhé schůzi odsouhlasila, že má být církvím a náboženským společnostem vydáno a nahrazeno to, co měly vlastnit k **25. únoru 1948** (Kříž/Valeš). Komise doporučuje vládě, aby proběhlo nové projednání s církvemi a náboženskými společnostmi a společně najít optimální řešení narovnání, které bude vycházet z prokazatelných údajů bývalého majetku církví a náboženských společností k datu níže uvedeného. Vláda Mirka Topolánka určila, že bude vydán pouze majetek, který je státu. Majetek ve správě obcí, FO, PO bude řešen finančním vyrovnáním (Kříž/Valeš). Finanční náhrady byly stanoveny v hodnotě 83 mld. Kč. To by se týkalo 17 registrovaných náboženských církví a náboženských společností. Nejvyšší finanční náhrada by připadla na Církev římskokatolickou. Církev se mezi sebou dokázali dohodnout a katolická církev se vzdala části nároků pro ostatní církve. Náhrada by byla splácena pomocí splátek, a to 60 ročních splátek s ročním úrokem ve výši 4,85 %. Příspěvek na podporu činnosti by dostávalo také 17 registrovaných náboženských církví a společností po dobu 20 let s každoročním snížením o 5 % částky vyplacené v prvním přechodném období (Chocholáč).

1.4. Vlády premiéra Petra Nečase

Vláda vznikla v roce 2010 a jejím cílem bylo vyřešit majetkové vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. V roce 2011 se usnesla vláda o zřízení nové Komise. Předsedou komise o narovnání vztahu mezi církvemi a náboženskými společnostmi byl ministr kultury Besser. Komise byla složena ze všech vládních stran (ODS, TOP 09 – Starostové, Věci veřejné). Vycházelo se z návrhu z roku 2008. (Jäger/Chocholáč).

1.4.1. Majetkové vyrovnání

Majetkové vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi bude vycházet z návrhu zákona, který byl schválen vládou 2. dubna 2008 (Chocholáč).

1.4.2. Navrhované změny oproti návrhu z roku 2008

- Naturální restituce z 51 mld. Kč na 75 mld. Kč.
- Finanční náhrada z 83 mld. Kč na 59 mld. Kč.
- Všechny oprávněné osoby mají stejné postavení.
- Finanční náhrada bude ve 30 ročních splátkách.
- Finanční nesplacená náhrada bude každý rok valorizována.
- Financování církví bude trvat 17 let od jejich nabytí účinnosti (viz. Kapitola 1.2.)
- Naturálně bude vydáván majetek ve vl. LČR, Pozemkového fondu a jiné organizace (Chocholáč).

Vláda schválila svým usnesením č. 21 ze dne 11. 1. 2012 návrh zákona. Parlament České republiky téměř celý rok návrh projednával a nakonec dne **8. 11. 2012** návrh schválila. Vznikl tedy **zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi** (Kříž/Valeš).

2. Právní terminologie

2.1. Oprávněné osoby

Pojem oprávněná osoba tradičně označuje v restitučních předpisech osobu, vůči které dochází ke zmírnění následků majetkových křivd, ať již formou vydávání majetku, anebo formou relativní náhrady. Obdobně tak činí pro potřeby majetkového vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi (Kříž/Valeš). Následující výčet oprávněných osob dle ustanovení:

1. Registrovaná církev a náboženská společnost
2. Právnícká osoba zřízená nebo založená jako součást registrované církve a náboženské společnosti
3. Právnícká osoba zřízená nebo založená za účelem podpory činnosti registrované církve a náboženské společnosti k duchovním, pastoračním, charitativním, zdravotnickým, vzdělávacím nebo administrativním účelům
4. Náboženská matice

Výše uvedené oprávněné osoby musí splňovat podmínky, a to, že tato osoba v rozhodném období utrpěla majetkovou křivdu nebo tuto křivdu utrpěl její předchůdce. Ministerstvo

kultury vede Rejstřík registrovaných církví a náboženských společností, kde jsou tyto oprávněné osoby vyjmenovány. Podle zákona č.162/1992 Sb. o registraci církví a náboženských společností se jedná o specifickou právní formu oprávněných subjektů (Zákon č. 428/2012 Sb.).

2.2. Povinné osoby

Podle § 4 ze zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náb. Společnostmi je povinnou osobou níže uvedený výčet:

1. *Pozemkový fond České republiky.*
2. *Lesy České republiky, s. p.*
3. *Stát, za který jedná příslušná a organizační složka státu.*
4. *Státní příspěvková organizace, státní fond, státní podnik a jiná státní organizace, za podmínky, že tato osoba je oprávněná hospodařit s majetkem státu nebo vykonávat správu majetku státu, který se stal v rozhodném období předmětem majetkové křivdy v důsledku některé ze skutečností uvedených v § 5.*

2.3. Rozhodné období

Období od **25. 2. 1948 do 1. 1. 1990**, je tzv. rozhodné období. Povinná osoba obdrží od oprávněné osoby výzvu, ve které žádá o vydání majetku a doloží ve výzvě, že jí věc náležela a že ji byla odňata na základě zákonem definované skutečnosti a díky tomu došlo k majetkové křivdě.

2.4. Majetkové křivdy

V § 5 se uvádí **ODNĚTÍ VĚCI BEZ NÁHRADY POSTUPEM** podle zákona č. 142/1947 Sb.,

O REVIZI PRVNÍ POZEMKOVÉ REFORMY.

2.5. Revize první pozemkové reformy, uzákoněna v roce 1947 (zák. č. 142/1947 Sb., v pl. znění).

Obsahem bylo zabránění velkého majetku pozemkového (§ 1), kterými bylo zemědělské, lesní a jiné hospodářské pozemky o rozloze nad 50 ha (§ 1, odst. 2). Vlastníkům bylo slíbeno vyplacení náhrady (§ 7). Podle vládních nařízení měli dosavadní vlastníci povinnost svůj majetek sepsat a ohlásit ho tzv. Revizní komisi, kterou jmenovala vláda. Tento majetek byl vyznačen v pozemkových knihách a bylo uvedeno, že se jedná o majetek podrobený revizi.

(DUKA D., BADAL M., 2009. str. 4). Přejímání majetku se uskutečnilo Ministerstvem zemědělství až 13 března 1948 a to až po komunistickém únorovém převratu. Přebírání podle tohoto zákona pak pokračovalo až do roku 1950 (DUKA D., BADAL M., 2009, str. 4).

V případě revize 1. pozemkové reformy bylo **hlavní majetkovou křivdou vyvlastnění bez uhrazení příslušné náhrady**, která byla definována v § 7 výše zmíněného zákona.

2.6. Nový záborový zákon, zákon č.46/1948 Sb.,

Zákon o trvalé úpravě vlastnictví k zemědělské a lesní půdě. Tento zákon ponechává vlastnictví pouze 1 ha půdy. Nerespektuje zásadu, že vlastnictví přechází na nového vlastníka až okamžikem převzetí. I v tomto zákoně se počítalo s náhradou za vykoupěnou půdu, ale komunistický stát to nikdy nedodržel, protože jeho cílem bylo církve zničit. (DUKA D., BADAL M., 2009, str. 5 – 6).

2.7. Náboženská matice

V jednom dni pozatýkáni řeholníci a řeholnice, všichni internováni do několika sběrných táborů, klášterů (Nedvědický K., 2008, str. 66). Majetky formálně svěřeny do správy Náboženské matice (v rukou komunistů), ta tyto majetky převáděla na organizace blízké komunistickému režimu. Tyto praktiky byly zcela nezákonné a jenom malá část majetků byla řádům vrácena. Zákon č. 298/1990 Sb., v platném znění a zákon č. 338/1991 Sb., v platném znění jsou výčtové zákony devadesátých let. Většinou se jednalo o klášterní budovy a kostely bez hospodářského zázemí což je pro mnohé podstatné a zásadní.

2.7.1. Zneužití Náboženské matice

Byla zřízena za účelem podpory katolické církve již císařem Josefem II., byl to náboženský fond. Vznikl tím, že císař v říjnu 1781 zrušil všechny kláštery, které nevyvíjely žádnou pedagogickou, charitativní nebo vědeckou činnost. Majetek těchto zrušených řádů (př. Karmelitáni) byl vložen do tohoto náboženského fondu a nesměl být zcizen. Tento fond sloužil katolické církvi mnoho let až do komunistického převratu. Sloužil k mnoha účelům, platy duchovních, dotoval fary, platy pedagogů na církevních školách (KOLÁŘ D., 2012a). Roku 1937 byl přejmenován na Náboženskou matici.

Před rokem 1949 byl hlavním zdrojem příjmů pro Náboženskou matici výnosy velkostatků NEJDEK, PAŘIDLA, SVINČICE, které byly také konfiskovány.

Zákonem číslo 270/1949 Sb., byl tento náboženský fond podřízen Státnímu úřadu pro věci církevní, což byl úřad zřízený dle zákona č. 217/1949 Sb., a sloužil k vykonávání komunistického státního dozoru nad církvemi. V květnu roku 1950, kdy se uskutečnila zmiňovaná Akce K, obsazení všech mužských i ženských klášterů a 2200 řeholníků a 10000 řeholnic bylo násilně internováno střeženo v několika určených církevních objektech, rozhodl tento úřad vyhláškou č. 351/1950 o převzetí správy nad vyprázdněnými kláštery Náboženskou maticí. Ta pak byla posílena o mnoho pracovníků, aby vůbec tento nápor majetku zvládla a hlavně aby dostatečně podchytila zisky z výnosů tohoto majetku. (DUKA D., BADAL M., 2009, str. 65)

Po roce 1989 byly především řádové nemovitosti církvím vráceny a to formou výčtového zákona č.298/1990 Sb., O rok později, byla vydána novelizace zákona číslo 338/1991 Sb., Celkem bylo vydáno 1052 nemovitostí z 3674 (DUKA D., BADAL M., 2009, str. 66). K dalšímu navrácení majetků docházelo postupně po roce 1989 na nových vlastnících při soudních případech.

V dalších měsících ale Nejvyšší soud rozhodl, že je nutné restituční nároky v případě církví řešit restitučním zákonem. Matice přešla pod Ministerstvo kultury, byla nově obsazená a vedl ji Pavel Dostál, který církvi nebyl nakloněný a prohlásil, že nebude podporovat soudní spory, kdy se církvím vrací majetek. Pavel Dostál změnil stanovky Matice tak, že vyloučil z rozhodovacího procesu biskupy a zcela jej podřídil ministerstvu. Poté 19. 2. 2002 Matici zcela zrušil a likvidaci zařídil tak, že církev opět nedostala nic (KOLÁŘ D., 2012a).

2.8. Katolické spolky a česká katolická charita

V celém státě bylo 500 sociálních a zdravotních ústavů. Ty byly organizovány jako spolky podle zákona o spolčovacím právu č. 134/1867 ř. z., Česká katolická charita fungovala jako ústřední svaz, který sdružoval na nižší úrovni diecézní charitní svazy, které podporovaly konkrétní charitativní ústavy (DUKA D., BADAL M., str. 67). Vzhledem k zvyšujícím se restrikcím a tlakům státního dozoru byly nuceny požádat o povolení další existence podle zákona č.68/1951 Sb., o dobrovolných organizacích a sdruženích. Katolické spolky se ovšem odmítly podvolit, a tak 1951 zanikly. (DUKA D., BADAL M., 2009, str. 67-68).

2.9. Znárodnění církevních škol (§ 5 odst. b), Školský zákon č. 95/1948 Sb.

Roku 1948 byly všechny školy bez náhrady a bez ohledu na to, že zde vždy byly vedle škol státních i školy církevní, Zákonem o jednotné škole č. 95/1948 Sb., zestátněny. Školy církevní byly v českých zemích za dob Rakouska – Uherska, i za doby I. republiky.

2.10. Znárodnění přírodních léčivých zdrojů a lázní, zákon č. 125/1948 Sb.,

Léčivé zdroje byly znárodněny bez náhrady a podle § 7, měla být vyplacena náhrada za lázeňský majetek, která ale opět vyplacena nebyla. Například budovy v Mariánských Lázních a Poděbradech (DUKA D., BADAL M., 2009, str. 61).

2.11. Znárodnění majetku ležícího ve vojenských újezdech, zákon č.169/1949 Sb.,

Byly konfiskovány všechny nemovitosti ležící v oblasti zřizovaných vojenských újezdů, dále dle § 17 došlo k výmazu z pozemkových knih, takže se těžko poč. 90 let mapoval majetek. Podařila se oblast okolí Brd, kde se nachází 2000 ha jejich pozemků (DUKA D., BADAL M., 2009, str. 62-63).

2.12. Znárodnění nemocnic, zákon č. 185/1948 Sb.,

Tento zákon se církve dotkl velmi citelně, připravil církve o všechny nemocnice, léčebné a ošetrovatelské ústavy (DUKA D., BADAL M., 2009, str. 62).

2.13. Vyhlášení chráněné oblasti Pražského hradu, vládní nařízení č. 55/1954 Sb.,

Konfiskace církevních nemovitostí v areálu Pražského hradu, jedná se o katedrálu sv. Víta, Václava a Vojtěcha.

2 pohledy:

- Katedrála je místem korunovací i pohřebištěm panovníků, symbolem české státnosti
- Druhý pohled je potom majetek, budovy, katedrály, domy a pozemky v areálu Pražského hradu.

Po roce 1954 přišla církve v rámci zmíněné vyhlášky „O chráněné oblasti Pražského hradu“ celkem o 10 domů, 2 zahrady, kostely Všech svatých a sv. Jiří a kapli sv. Anny a to dle § 1 „*Památkou, náležející všemu českému lidu*“. Ve vyhlášce bylo uvedeno, že rada může rozhodnout, že náhrada nebude poskytnuta žádná, a to se také nakonec stalo (DUKA D., BADAL M., 2009, str. 70).

2.14. Perzekuce nekatolických církví, zákon č. 218/1949 Sb.,

Zákon, který upravuje vztah státu a nekatolických církví a jejich hospodaření. Církev měly nad sebou tzv. státní dozor centrálním úřadem, příslušnými národními, okresními výbory. Státní dozor však nebyl tímto zákonem stanoven, výklad a aplikace byly ponechány na vůli státních institucí. Tím, že nebyly definovány podmínky pro udělení státního dohledu, jeho odmítnutí a udělení spočívalo na blahovůli církevních tajemníků. Církev neměly možnost se účinně bránit (BIBLICKÁ SPOLEČENSTVÍ KŘESŤANŮ).

3. Základní pojmy

3.1. Restituce

Tzn. restitution in integrum v právu se tak označuje uvedení v předešlý stav.

3.2. Církev a náboženské společnosti

Církev a náboženská společnost je dobrovolné sdružování lidí se stejným účelem a se stejným vyznáním víry. Náboženskou činnost a protináboženskou činnost nemůže vykonávat stát, kraj a ani obec. Každý se může svobodně projevat, a to v myšlení, svědomí a náboženském vyznání. Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání je zaručena. Každý má právo svobodně projevat své náboženství nebo víru buď sám nebo společně s jinými, soukromě nebo veřejně, bohoslužbou, vyučováním, náboženskými úkony nebo zachováváním obřadu. Každý má právo změnit své náboženství nebo víru anebo být bez náboženského vyznání. Církev a náboženská společnost nesmí nikoho nutit ke vstupu ani výstupu z ní a ani k účasti nebo neúčasti na náboženských úkonech (Zákon č. 3/2002 Sb.).

3.3. Konfiskace

Konfiskace jako propadnutí majetku ve prospěch státu tzv. sankce, tak se o ní mluvilo v trestním právu v historii. *„Latinské slovo confiscare již v české středověké latině jednoznačně znamená zabavit majetek a podstatné jméno confiscatio se používá pro zabavení majetku“* (Kuklík). Ke konfiskaci je potřeba uvést dva dekrety a zákon:

Dekret prezidenta republiky č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa.

Dekret prezidenta republiky č. 108/1945 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy.

Zákon č. 125/1948 Sb., o znárodnění přírodních léčivých zdrojů a lázní a o začlenění a správě konfiskovaného lázeňského majetku, v původním znění (Kříž).

3.4. Znárodnění

Přechod soukromého majetku do státního majetku. Obecně vzato je znárodnění legislativním procesem, při kterém dochází prostřednictvím institutu vyvlastnění k převodu soukromého vlastnictví do vlastnictví veřejného, a to za úplaty. K velkému vyvlastňování a zestátňování majetku docházelo zejména v letech 1919 – 1938 na základě tzv. záborového zákona (č. 215/1919 Sb.) a následně po druhé světové válce v letech

1945 – 1948, a to sice v rámci konfiskace podle dekretů prezidenta republiky z roku 1945 (zejm. zák. č. 5/1945, 108/1945), a dále v rámci revize pozemkové reformy v r. 1947 (zák. č. 142/1947 Sb.). Po únoru 1948 pak docházelo k zestátňování v rámci tzv. nové pozemkové reformy (zákon č. 46/1948 Sb.). Znárodnění v kontextu nástupu totalitní moci v roce 1948 a jejímu následnému působení však znamenalo zejména zneužití vyvlastňovacích zákonů, kdy v rámci vyvlastnění neobdržely za odňatý majetek církve příslušnou náhradu. Pojem znárodnění, ačkoliv se jednalo o proces, založený a probíhající na vyvlastňovacích principech již v době demokratické první republiky, se vinou totalitní zvláště stal pejorativním označením pro zabírání majetku státem (Kalný).

4. Zákon č. 428/2012 Sb. a jeho realizace

Stát uzavřel smlouvu o majetkovém vyrovnání s každou dotčenou církví a náboženskou společností ke dni 22. 2. 2013. Ve smlouvě musí být uvedeno výslovné ujednání o tom, že veškeré nároky církve a náboženské společnosti za původní majetek, jenž se stal v rozhodném období předmětem majetkové křivdy, jsou vypořádány a to prostřednictvím uzavření smlouvy o vypořádání. Dochází k vydávání různých věcí a to ve smyslu, že se vydává jak zemědělská půda, tak i ostatní věci. Do 2. 1. 2014 musí oprávněná osoba podat výzvu o vydání původního majetku. Součástí výzvy by měla být knihovní vložka, která dokazuje, že církev a náboženská společnost byla vlastníkem původního majetku v rozhodném období. Po doložení zákonem daných věcí uzavře povinná osoba s oprávněnou osobou do šesti měsíců ode dne přijetí výzvy dohodu o vydání věci. Je možné, že povinná osoba odmítne podepsání dohody. Oprávněná osoba se může obrátit na Státní pozemkový úřad o přezkoumání. *Pokud dohodu pozemkový*

úřad rozhodnutím schválí, bude dohoda do 30 dnů ode dne nabytí právní moci rozhodnutí **předložena katastrálnímu úřadu** k provedení zápisu do katastru nemovitostí. (V případě nezemědělských nemovitostí - budovy kostelů, far, charit - bude dohoda s povinnou osobou předložena přímo katastrálnímu úřadu.) Povinné osoby musí každoročně nahlašovat všechny převody věcí ze státu na církve a náboženské společnosti Ministerstvu kultury, které bude tyto informace předávat Českému statistickému úřadu a Ministerstvu financí. Toto opatření slouží pro podrobný přehled vydaných věcí. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že zákon neumožňuje vydání věci, která v období od 25. 2. 1948 až 1. 1. 1990 nepatřila do vlastnictví církevních subjektů. Povinnými osobami je tedy vždy stát, Pozemkový fond české republiky, Lesy České republiky a jiné státní organizace, nikoli však kraj, obec a další jiné subjekty. **Nevrací se majetek, který je nyní ve vlastnictví krajů, obcí a fyzických a právnických osob** (<http://www.mkcr.cz/assets/cirkve-a-nabozenske-spolecnosti/majetkove-narovnani/Po-stup-vydavani-cirkevniho-majetku.doc>).

5. Porovnávání návrhu z roku 2008 a současného zákona z roku 2012 z ekonomického hlediska.

5.1. Tabulka č. 1 rok 2008 a 2012

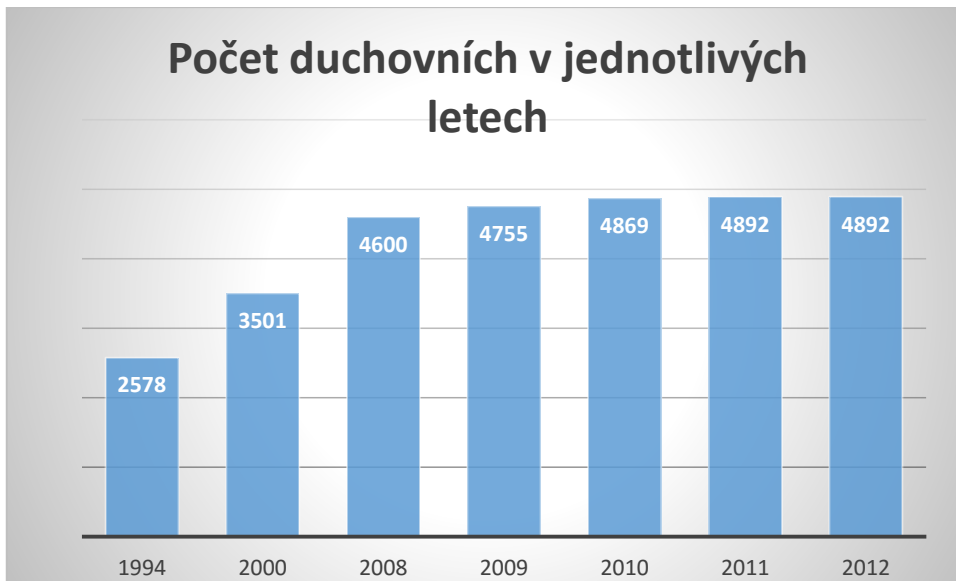
	2008	2012
Naturální restituce	51 mld. Kč	75 mld. Kč
Oprávněné osoby	2 skupiny s rozdílnými restitučními nároky	stejně postavení všech
Finanční náhrada	83 mld. Kč	59 mld. Kč
Délka splátek finanční náhrady	60 let	30 let
Úrok	4,85 % p.a.	valorizace dle míry inflace
Přechodné období	20 let, příspěvek snižován o 5 % ročně	17 let, příspěvek 3 roky konstantní, poté snižován o 5 % ročně

Tabulka vlastní. Zdroj: Návrh zákona 2008 a zákon z roku 2012

Z ekonomické stránky představuje současný zákon menší zátěž, než by představoval návrh z roku 2008. Finanční náhrada se snížila z 83 mld. Kč na 53 mld. Kč a délka finanční náhrady se snížila o třicet let. Naturální restituce se ovšem zvětšily z 51 mld. Kč na 75 mld. Kč.

5.2. Počet duchovních v jednotlivých letech

5.2.1. Graf č. 1 Srovnání počtu duchovních

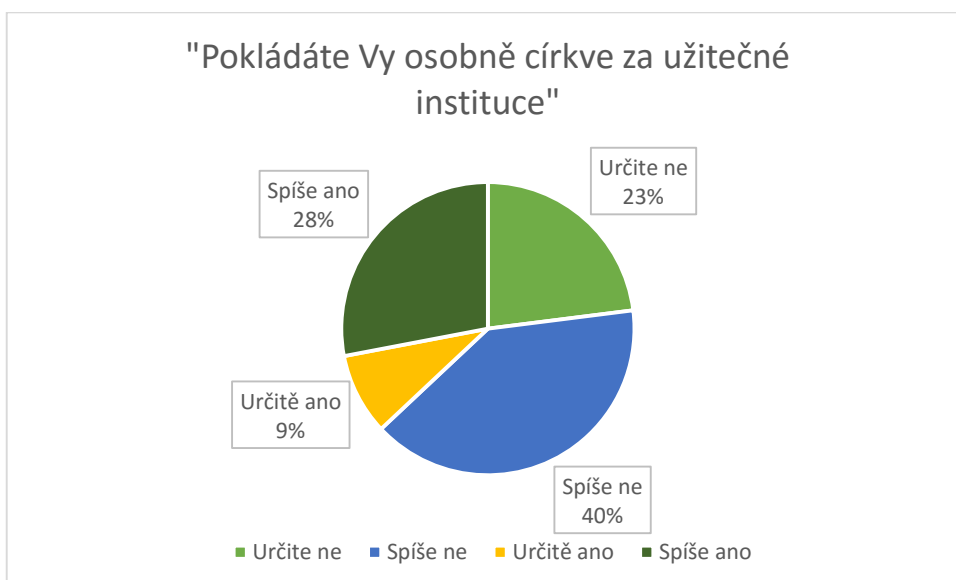

Graf vlastní. Zdroj: Ministerstvo kultury, výroční zprávy

Církev a náboženské společnosti již nebudou mít zájem o nárůst počtu duchovních zaměstnanců, protože už je nebude financovat stát, ale budou se muset vyplácet z vlastních zdrojů.

5.3. Vztah společnosti k majetkovému vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi z roku 2008

5.3.1. Graf č. 2 Církev jako užitečné instituce 2008

Graf vlastní, Zdroj: STEM -Středisko empirických výzkumů[online]. 02.06.2008, 1244 respondentů starších 18 let.

37 % veřejnosti uznává církve za užitečné instituce a stejné procento lidí je pro navrácení jejich bývalého majetku, aby mohly vykonávat svoji činnost. Církev jako užitečnou instituci nepovažuje 63 % lidí. S odškodněním církví souhlasí jen čtvrtina obyvatel. O užitečnosti církví a náboženských společností jsou především přesvědčení věřící lidé a to ve výši 73 % a zároveň mají největší zájem o navrácení církevního majetku a to tvrdí 64 % dotazovaných a vládní návrh na odškodnění 47 % dotazovaných je pro (STEM – středisko empirických výzkumů).

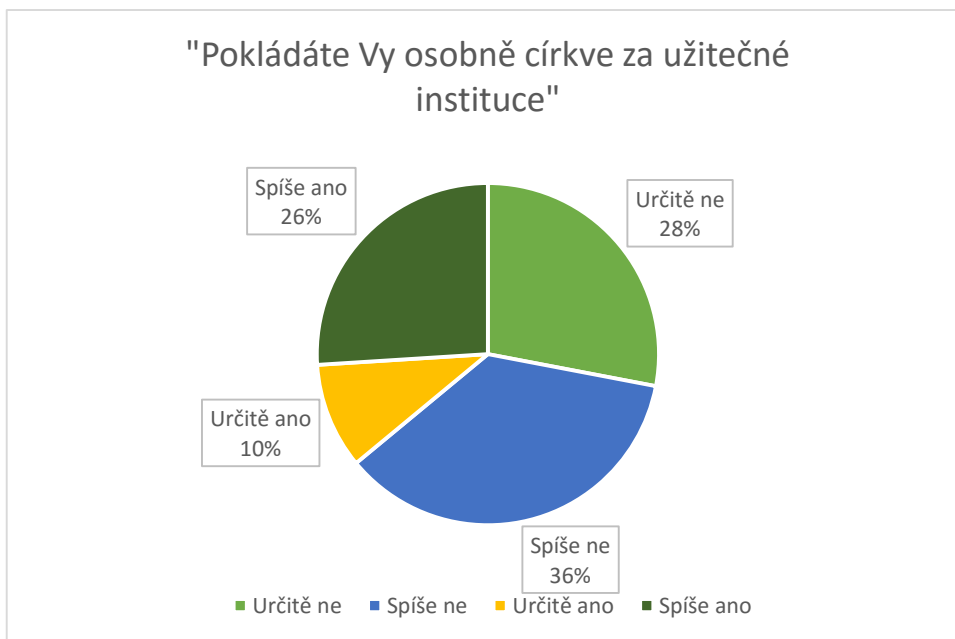
Dá se říct, že obyvatelé ČR jsou rozděleny na dvě skupiny a to na občany, kteří si myslí, že užitečnost a důležitost církví a náboženských společností je důležitá a druhá skupina lidí si myslí, že nejsou potřeba. Porovnáme-li však názory lidí na různé charity a církevní zařízení pro sociálně slabé, nemocné a staré lidi, tak dojdeme k závěru, že většina lidí si myslí, že v těchto církevních zařízeních mají nemocní, staří nebo chudí lidé lepší péči než ve státní organizaci. Takže to špatné světlo co dopadá na církev, bude její prezentace na venek nikoli její činnost, ale hlavně jak se prezentuje (STEM – středisko empirických výzkumů).

Náboženské přesvědčení o církvích a náboženských společnostech se také vyskytuje v myšlence politické strany KDU-ČSL a jejich potencionálních voličů. Ohledně vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi byla strana KDU-ČSL pro vyrovnání oproti straně KSČM (STEM – středisko empirických výzkumů).

5.4. Vztah společnosti k majetkovému vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi z roku 2012

5.4.1. Graf č. 3 Církev jako užitečné instituce 2012

Graf vlastní, Zdroj: STEM -Středisko empirických výzkumů[online]12/2012, 1074 respondentů starších 18 let.

36 % veřejnosti uznává církev za užitečné instituce to je pokles oproti roku 2008 o procento. 64 % veřejnosti tuto skutečnost neuznává. Především věřící lidé souhlasí s využitím a s důležitostí, že jsou církev užitečné instituce. Tento průzkum proběhl krátce po tom, co bylo poslaneckou sněmovnou schválen návrh na majetkové vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. S vrácením majetku církvím souhlasí 29 % osob. Zajímavé je, že třetina lidí pevně věřících v Boha není pro majetkové vyrovnání s církvemi. Zaznamenáno je také to, že více věří v Boha ženy než muži.

Porovnáním zjistíme, že mezi vztahem společnosti k majetkovému vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi mezi roky 2008-2012 nedochází k velkým změnám.

5.5. Náboženská víra v letech 1991, 2001, 2011

Registrované církve mají největší zastoupení v počtu věřících. V roce 1991 bylo 19 registrovaných církví a náboženských společností, kdežto v roce 2011 jich bylo 32 na území České republiky.

5.5.1. Tabulka č. 2 Struktura obyvatel podle náboženské víry (náboženského vyznání) v letech 1991 – 2011

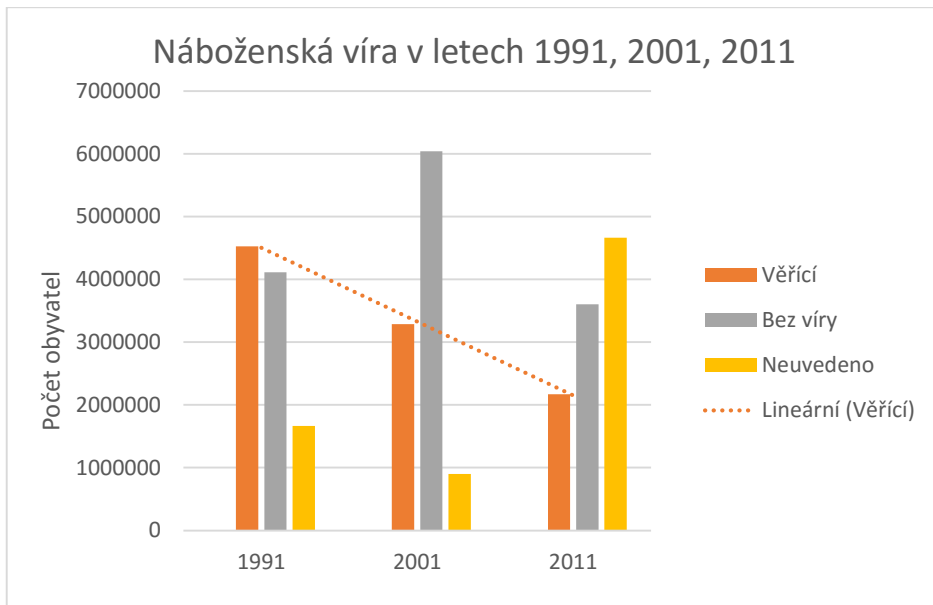
	1991		2001		2011	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Obyvatelstvo celkem ¹⁾	10 302 215	100,0	10 230 060	100,0	10 436 560	100,0
Věřící	4 523 734	43,9	3 288 088	32,1	2 168 952	20,8
z toho						
Církev československá husitská	178 036	1,7	99 103	1,0	39 229	0,4
Církev římskokatolická	4 021 385	39,0	2 740 780	26,8	1 082 463	10,4
Československá církev evangelická	203 996	2,0	117 212	1,1	51 858	0,5
Nábož. spol. Svědkové Jehovovi	14 575	0,1	23 162	0,2	13 069	0,1
Pravosl. církev v českých zemích	19 354	0,2	22 968	0,2	20 533	0,2
Slezská evangelická církev a.v.	33 130	0,3	14 020	0,1	8 158	0,1
Osoby bez víry (bez vyznání)	4 112 864	39,9	6 039 991	59,0	3 604 095	34,5
Neuvedeno (nezjištěno)	1 665 617	16,2	901 981	8,8	4 662 455	44,7

1) v letech 1991 a 2001 trvale bydlící, v roce 2011 obvykle bydlící

Zdroj: <https://www.czso.cz/csu/czso/nabozenska-vira-obyvatel-podle-vysledku-scitani-lidu-2011-61wegp46f1>

Tabulka zachycuje vývoj věřících od roku 1991 – 2011. Je vidět trvalý pokles věřících. V roce 2011 je o 23 % méně věřících obyvatel ČR než v roce 1991. Z tabulky se dá vyčíst, že z věřících je největší zastoupení u Církve římskokatolické.

5.5.2. Graf č. 4 Náboženská víra v jednotlivých letech

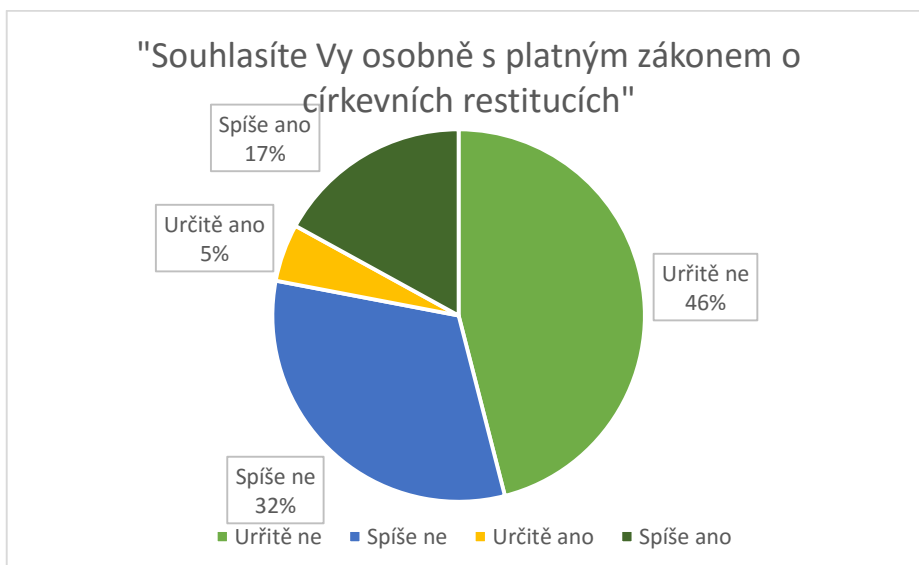

Graf vlastní, zdroj: Český statistický úřad.

Pří pohledu na graf je viditelný pokles věřících přibližně o dva miliony v letech 1991 – 2011. Dovoluji si tedy tvrdit, že kdyby byl zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi byl ustanoven již v roce 1991 byl by pravděpodobně v zastoupení počtu věřících kladně přijat. Současně se zákonem o půdě.

5.6. Názor lidí na platný zákon o církevních restitucích

5.6.1. Graf č. 5 Souhlasíte Vy osobně s platným zákonem o církevních restitucích

Graf vlastní. Zdroj: STEM – středisko empirických výzkumů 12/2013, 1078 respondentů starších 18 let.

Z grafu lze vyčíst, že necelá čtvrtina občanů souhlasí s platným zákonem o církevních restitucích. Také lze upozornit, že především lidé, kteří věří v Boha, souhlasí s platným zákonem. Většina obyvatel je však proti. Proč tak málo lidí souhlasí se zákonem o církevních restitucích? Důvodem může být dlouhodobá nedůvěra a nevole lidí k církvím a náboženským společnostem. Klesající počty věřících mají bezesoušně také velký vliv⁵. Dalším důvodem je určitě propojení médií a působení médií na občany. Lidé nemají dostatečné informace a jsou z velké části ovlivňováni nepodloženými dokumenty.

6. Církevní restituce a jejich prezentace v médiích

V rámci zpracování této práce byl proveden monitoring veřejných zdrojů, týkajících se všeobecně tématu církevních restitucí v období od roku 2005 tak, aby mohlo být objektivně zhodnoceno období od projednávání prvních návrhů zákona o majetkovém vyrovnání po jeho schválení v roce 2012. Vzhledem k rozšířenosti a dostupnosti byly zmapovány především informace internetových zpravodajských serverů, které jako zdroj informací využívá většina obyvatel ČR (*zdroj: průzkum agentury Médea Research, provedený v roce 2013*). Při průzkumu prezentace informací o církevních restitucích ze strany médií jsem se soustředila na intenzitu zveřejňovaných informací a také na jejich obsahové sdělení.

Pokud budeme vycházet z předpokladu, že internetové zpravodajství působí z hlediska masovosti na nejširší spektrum příjemců hned po televizi, obecně lze tvrdit, že četnost informací o církevních restitucích se v těchto médiích zvyšovala vždy v období projednávání tohoto tématu vládou v souvislosti s přípravou příslušných zákonů, které měly problematiku vyrovnání s církvemi řešit. Z hlediska obsahového byl vždy v těchto obdobích kladen důraz zpravidla na finanční stránku majetkového vyrovnání, dále na politické souvislosti a tematické průzkumy veřejného mínění. Informace o historických souvislostech obvykle nebyly v širším měřítku prezentovány, případně byly zmíněny letmo ve vyjádřeních jednotlivých oslovených jedinců (většinou politiků). Tento stav lze připsat skutečnosti, že masmédiá (dnes v drtivé většině komerčního typu) většinou hledají divácky či čtenářsky atraktivní aktuální témata, v tomto případě a z tohoto hlediska se samozřejmě stav rozpočtu, případně finanční situace „daňového poplatníka“ či politický boj samozřejmě lépe prezentuje (prodává) než výklad historických či právních souvislostí. Ve spolupůsobení se stavem, kdy je na straně média vyvíjena současně snaha vměstnat do headline co nejúsporněji pokud možno co nejvíce a co „nejatraktivnějších“ informací, dochází dle mého názoru vedle deformace z kontextu

vytržených skutečností také k redukci informací a tedy nedostatečnému informování laického příjemce o základních skutečnostech.

Pro názornost bych dále uvedla přehled některých titulků, ze kterých je patrné hlavní téma prezentovaných zpráv:

- 2. 2. 2005 – *Církev chce od státu 50 let miliardu ročně*
- 8. 6. 2006 – *Spor bude o rovnou daň, vztahy s církví i školné*
- 27. 9. 2006 – *Programové prohlášení vlády*

(zdroj: iDnes, novinky.cz)

Intenzita informací se rapidně zvýšila v období projednávání prvního návrhu zákona v období Topolánkovy vlády, konkrétně se jednalo o období aktivity médií od března 2007 do dubna 2008, kdy tento řetězec informací vrcholil rozporem mezi vládou ODS a jejím členem, Vlastimilem Tlustým, s jehož iniciativou projednávání zákona končí, po této aféře a v souvislosti s finanční krizí klesá v posledním čtvrtletí roku 2008 rovněž i intenzita zpráv, týkajících se církevních restitucí.

Téma se znovu objevuje v prosinci roku 2010, kdy dochází dle informací médií k zastavení růstu počtu duchovních a pro příští rok 2011 se očekává projednávání zákona o církevních restitucích. K otevření jednání o restitucích také dochází a od dubna 2011 až do schválení zákona v listopadu 2012 je téma církevních restitucí medializováno s vysokou intenzitou.

Pokud bych měla shrnout oblast průzkumu veřejných zdrojů, docházím k závěru, že široká veřejnost nebyla médií dostatečně informována o jednotlivých dílčích aspektech majetkového vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, informace v médiích byly interpretovány spíše obširně a se značným důrazem na finanční stránku a politické pozadí celé problematiky (důraz na výši náhrad, vyjednávání a spory politických stran). Ze strany médií také nebylo zpravidla rozlišováno mezi majetkovým vypořádáním a restitucí církevního majetku, navrhovaný zákon, který v sobě zahrnoval i postupnou odluku církve od státu, byl interpretován a veřejností nepochybně přijímán výhradně jako „restituční“. Tyto skutečnosti, tedy nedostatečná interpretace detailů médií a využívání tématu církevních restitucí politickými představiteli k politickým cílům (zejména v období před volbami), měly podle mě podstatný vliv na prohloubení negativního postoje veřejnosti jednak k restitučnímu procesu, ale i k samotným církvím a náboženským společnostem.

7. Výsledky z vlastního výzkumu

V rámci vlastního průzkumu jsem vytvořila vlastní dotazník, jenž obsahoval otázky, související s médii a také s církvemi. Dotazovaných respondentů bylo 253.

7.1. Výsledky z dotazníků

1. Jste muž nebo žena?

Odpověď	Počet v %	Počet
muž	52 %	132
žena	48 %	121

2. Kolik Vám je let?

Odpověď	Počet v %	Počet
15 - 65	83 %	209
>65	17 %	44

3. Věříte v Boha?

Odpověď	Počet v %
Určitě ano	14
Spíše ano	32
Určitě ne	29
Spíše ne	25

4. Věříte médiím?

Odpověď	Počet v %
Určitě ano	2
Spíše ano	28
Určitě ne	16
Spíše ne	54

5. Zajímáte se o církevní restituce?

Odpověď	Počet v %
Určitě ano	14
Spíše ano	25
Určitě ne	14
Spíše ne	47

6. Souhlasíte s církevními restitucemi?

Odpověď	Počet v %
Určitě ano	6
Spíše ano	36
Určitě ne	31
Spíše ne	27

7. Z čeho máte informace o církevních restitucích?

Na tuto otázku byla možnost odpovědět více možnostmi. Odpověď byla TV, rádio, internet, noviny a časopisy, ostatní. Nejvíce dotazovaných odpovědělo internet a TV. Menší skupina lidí zvolila noviny a časopisy. Možnost ostatní uvedlo jen 7 dotazovaných.

8. Měly by stát přispívat na provoz církví?

Odpověď	Počet v %
Určitě ano	3
Spíše ano	16
Určitě ne	41
Spíše ne	40

9. Myslíte si, že se církve a náboženské společnosti dokáží postarat o majetek, který jim byl vrácen?

Odpověď	Počet v %
Určitě ano	17
Spíše ano	35
Určitě ne	17
Spíše ne	31

10. Zajímáte se o politiku?

Odpověď	Počet v %
Určitě ano	26
Spíše ano	31
Určitě ne	4
Spíše ne	39

11. Víte co je finanční náhrada?

Odpověď	Počet v %
Ano	83
Ne	17

12. Víte, proč finanční náhradu dostávají i církve, které neexistovaly před rokem 1989?

Odpověď	Počet v %
Ano	21
Ne	79

Z uvedených výsledků je patrné, že většina lidí (70%) nechová důvěru v média, přesto však přijímá převážně informace z médií. Celých 14% dotazovaných věří v boha, avšak jen 6% respondentů souhlasí s církevními restitucemi a 3% z nich je přesvědčeno, že by měl stát na provoz církví přispívat a 17% je přesvědčeno, že se církve dokáží postarat o majetek, který jim byl vrácen. Dále 83% dotazovaných bylo schopno odpovědět, co je finanční náhrada, na druhou stranu pouze 21% odpovědělo na to, proč bude stát vyplácet peníze i církvím, které neexistovaly před rokem 1989.

Výsledky:

Z výše uvedených informací vyplývá, že z ekonomického hlediska je současná podoba zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi tak, jak byl schválen v roce 2012, výhodnější, než předcházející varianta z roku 2008. Pokud by proběhlo vyrovnání s církvemi podle návrhů z roku 2008, celková suma vyplacených náhrad by byla 83 mld. Kč., přičemž současná podoba zákona počítá s výší náhrady 59 mld. Kč.

Dále s přihlédnutím k demografickému vývoji z hlediska příslušnosti obyvatel k víře docházelo s postupem času k oslabení základny věřících. Na začátku devadesátých let se k víře hlásilo celkem 43,9 % obyvatel, v roce 2008 to bylo jen 32,1 % a dnes, tedy v době aplikace zákona o majetkovém vyrovnání je to pouze okolo 20 %.

S postupem času se současně prohlubovalo negativní vnímání veřejnosti, a to jak vnímání vyrovnání s církvemi, ale i církví samotných. K tomuto stavu došlo z podstatné části vlivem medializace celé problematiky, kdy při její prezentaci hledaly sdělovací prostředky spíše zajímavé (prodejné) téma, než aby poukazovala na historické či společenské souvislosti. Dále byl v médiích dáván (v duchu výše uvedených snah o prodejnost tématu) prostor zejména hlavním politickým představitelům, kteří místo projevů snahy a vůle k vyřešení využívali téma restitucí a vyrovnání s církvemi k politickým cílům.

Diskuze:

Vycházíme-li ze zjištění, že většina obyvatel si všeobecně utváří svůj názor na společenské události prostřednictvím médií, která jsou ovlivňována snahami o předkládání co nejzajímavějších (resp. divácky nejatraktivnějších) témat, a tím je dáván největší prostor rozporuplnosti a konfliktu (viz situace, kdy můžeme při sledování zpravodajství v drtivé většině televizních vstupů spatřit tvář (a vyslechnout názor) M. Kalouska, který je svými útočnými projevy takřka proslulý), nabízí se otázka, zda si veřejnost nemůže za svou dezinformovanost tak trochu sama. Jako kdyby vůle k ukojení touhy po selhání ostatních byla silnější než skutečně vědět či chápat. Vrátime-li se k tématu majetkového vyrovnání s církvemi, touha veřejnosti po skandálu nutí podle všeho média volit „akční“ titulky typu „Vláda dává církvím o miliardy víc, než jim patří, tvrdí kritici restituce“.

Na stranu druhou ovšem při průzkumu názoru na média a jejich důvěryhodnost docházíme ke zjištění, že celých 70 % nepovažuje média za (příliš) důvěryhodná. Na otázku Věříte

médiím? Odpovídá 16 % dotázaných určitě ne a 54 % spíše ne, pouze 2 % na tuto otázku odpovídá bez výhrad určitě ano a 28 % je pro spíše ano. Nelze tedy s jistotou říci, kde má tento začarovaný kruh začátek, a kde konec, nicméně toto je již spíše oblast zkoumání vlivu médií na veřejnost a, a analýza této oblasti nebyla účelem této práce.

Závěr:

Pokud bych měla hodnotit restituční proces v širším kontextu a s přihlédnutím ke všem informacím, které jsem při zpracování práce zjistila (zkušenosti s restitucemi v sousedních zemích), domnívám se, že nejefektivnější variantou by bylo nejprve (a co nejdříve) provést naturální restituci majetku, čímž by došlo k přesné identifikaci věcí, které nelze církvím vydat, a teprve poté přistoupit k vyčíslení jejich hodnoty a následnému vyplácení náhrad. Tím by se jednak předešlo spekulacím a politickým tahanicím, pro něž bylo vypočtení náhrad za nevydaný majetek častou (a z politického hlediska se odvažují říct oblíbenou) záminkou, a pokud by následně došlo také k jasnému oddělení náhrad za nevydaný majetek a vyplácení finančních prostředků v rámci odluky církve od státu (např. dvěma samostatnými právními předpisy), pravděpodobně by se tím rovněž předešlo posilování negativních nálad vůči majetkovému vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a vůči těmto institucím samotným.

Přestože se domnívám, že církve mají z historického a společenského hlediska svůj význam a své místo v kultuře našeho národa a majetkové vyrovnání vnímám jako proces, který měl v rámci vyrovnání se s minulostí proběhnout, myslím si, že konečná podoba zákona o majetkovém vyrovnání a způsob, jakým byla celá problematika prezentována, se výrazně podepsaly na stavu, kdy církve jsou vnímány veřejností převážně negativně. Nutno však podotknout, že na tom mají svůj podíl vedle nedostatečně informujících médií a politiků i někteří církevní představitelé.

Přehled použité literatury

Práce a publikace:

KALNÝ, Mojmír. *Církevní majetek a restituce*. Praha: Občanský institut, 1995. Studie OI, č. 7. ISBN 80-901659-3-1.

KŘÍŽ, Jakub. *Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi: komentář*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-472-8.

TRETERA, Jiří Rajmund. *Stát a církve v České republice*. Vyd. 1. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2002. Právo (Kostelní Vydří (Czech Republic)). ISBN 8071927074.

SYLLOVÁ J., 2009: K výkladu čl. 16 Listiny základních práv a svobod. In: KOLÁŘ, P. KŘÍŽ J. (eds.): *Narovnání vztahu mezi státem a církví*. Cervo institut, Praha, 4 s.

KOLÁŘ, Petr, Štěpán PECHÁČEK a Jindřiška SYLLOVÁ. *Parlament České republiky 1993-2001*. 1. vyd. (stav k 31.5.2001). Praha: Linde Praha, 2002. ISBN 8072013254.

JÄGER, Petr. *Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi: komentář*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-871-0.

Nedvědícký zpravodaj. Nedvědice: Úřad městyse, 2007-.

VALEŠ, Václav. *Restituce církevního majetku v České republice po roce 1989*. Vyd. 1. Brno: Moravsko-slezská křesťanská akademie, 2009. ISBN 978-80-904075-1-0.

DUKA D., BADAL M., 2009: *Bílá kniha církve s černou kapitolou. 20 let svobody 1989-2009*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 110 s. ISBN 978-80-7195440-8.

Internet:

VLÁDA ČR, 2007: Programové prohlášení vlády. Online: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/programove-prohlaseni-vlady20780/>, vystaveno: 21. 11. 2012

STEM - Středisko empirických výzkumů[online],[cit. 2016-04-04]. Dostupné z: <http://www.stem.cz/>

Ministerstvo kultury [online]. © 2007–2010 Ministerstvo kultury [cit.2016-04-04]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/>

Český statistický úřad [online]. © Český statistický úřad, 2016 [cit.2016-04-04]. Dostupné z:
<http://www.czso.cz/>

Zákony:

Zákon č. 142/1947 Sb., O revizi první pozemkové reformy, v platném znění

Zákon č. 215/1919 Sb., O zabránění velkého majetku pozemkového (záborový zákon), v platném znění

Zákon č. 46/1948 Sb., Zákon o nové pozemkové reformě (trvalé úpravě vlastnictví k zemědělské a lesní půdě), v platném znění

Zákon č. 125/1948 Sb., O znárodnění přírodních léčivých zdrojů a lázní, v platném znění

Zákon č. 169/1949 Sb., O vojenských újezdech, v platném znění

Vyhláška č. 55/1954 Sb., O vyhlášení chráněné oblasti Pražského hradu, v platném znění

Zákon č. 218/1949 Sb., O hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem, ve znění pozdějších předpisů. 1949

Zákon č. 428/2012 Sb., O majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

Zákon č. 298/2012 Sb., O úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého

Zákon č. 338/1991 Sb. Zákon, kterým se mění a doplňuje zákon č. 298/1990 Sb., o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého

Seznam tabulek a grafů

1. Tabulka č. 1 rok 2008 a 2012
2. Graf č. 1 Srovnání počtu duchovních
3. Graf č. 2 Církve jako užitečné instituce 2008
4. Graf č. 3 Církve jako užitečné instituce 2012
5. Tabulka č. 2 Struktura obyvatel podle náboženské víry (náboženského vyznání) v letech 1991 – 2011
6. Graf č. 4 Náboženská víra v jednotlivých letech
7. Graf č. 5 Souhlasíte vy osobně s platným zákonem o církevních restitucích

Přílohy

Příloha č. 1 Vlastní dotazník

Příloha č. 2 Zachycení medií v čase

Příloha č. 1

Dotazník na téma církevní restituce a média. Poprosila bych Vás o jeho vyplnění, výsledky budou použity pro mé účely k vytvoření bakalářské práce.

1. Jste muž nebo žena?

2. Kolik Vám je let?

3. Věříte v Boha?

- Určitě ano
- Určitě ne
- Spíše ano
- Spíše ne

4. Věříte médiím?

- Určitě ano
- Určitě ne
- Spíše ano
- Spíše ne

5. Zajímáte se o církevní restituce?

- Určitě ano
- Určitě ne
- Spíše ano
- Spíše ne

6. Souhlasíte s církevními restitucemi?

- Určitě ano
- Určitě ne
- Spíše ano
- Spíše ne

7. Z čeho máte informace o církevních restitucích?

- Tv
- Rádio
- Internet

- Noviny, časopisy
- Ostatní .....

-

8. Měl by stát přispívat na provoz církví?

- Určitě ano
- Určitě ne
- Spíše ano
- Spíše ne

9. Myslíte si, že se církve a náboženské společnosti dokáží postarat o majetek, který jim byl vrácen?

- Určitě ano
- Určitě ne
- Spíše ano
- Spíše ne

10. Zajímáte se o politiku?

- Určitě ano
- Určitě ne
- Spíše ano
- Spíše ne

11. Víte co je finanční náhrada u církevních restitucí?

- Ano
- Ne

12. Víte, proč finanční náhradu dostávají i církve, které neexistovaly před rokem 1989?

- Ano
- Ne

Příloha č. 2: přehled hlavních titulků zpráv v průběhu času

- 2.2.2005 Církev chtějí od státu 50 let miliardu ročně
- 8.6.2006 Spor bude o rovnou daň, vztahy s církví i školné
- 27.9.2006 DOKUMENT: Programové prohlášení vlády
- 7.3.2007 Většina lidí nechce vracet majetek církvím
- 27.3.2007 Ministr kultury by dal církvím miliardu za nevydaný majetek
- 14.9.2007 Stát vyplatí církvím za majetek 83 miliard korun
- 13.12.2007 Církev se s vládou dohodla na majetkovém vyrovnání
- 28.12.2007 Stamiliardy pro církev rozdělují koalici
- 29.12.2007 Církev žádaly po státu navíc miliardy korun kvůli inflaci
- 24.1.2008 Svoboda podporuje Klause výměnou za církevní restituce
- 3.2.2008 Zelení chtějí jednat s ČSSD a KSČM o církvích
- 15.2.2008 Biskupové přemlouvali lidovce, aby volili Klause
- 20.3.2008 Vládní legislativci doporučili schválit církevní restituce
- 2.4.2008 Vláda schválila vrácení části majetku církvím
- 9.4.2008 Německý řád premiérovi: Chceme také majetek
- 12.4.2008 Zákon o církevních restitucích by mohl státu sebrat sv. Víta
- 23.4.2008 ČSSD chce rychlejší a levnější vyrovnání s církvemi
- 26.4.2008 Tlustý podle vedení ODS nakonec podpoří zákon o církevních restitucích
- 27.4.2008 Vládní návrh na vypořádání s církvemi nepodpořím, trvá na svém Tlustý
- 29.4.2008 Vláda narazila s církevními restitucemi, Tlustý se jim postavil
- 30.4.2008 Vláda vyšla vstříc Tlustému, doplnila návrh restitucí církvím
- 4.5.2008 Tlustý: ocenění restituovaného církevního majetku je v rozporu se zákony
- 6.5.2008 Církevní restituce rozklížují koalici i ODS
- 6.5.2008 Vážný problém v koalici, církevní restituce po hádce opět odloženy
- 10.5.2008 Lidovci hrozí blokováním koaličních zákonů, když nebudou restituce
- 19.5.2008 Špičky ODS budou kvůli Tlustému opět řešit církevní restituce
- 21.5.2008 Církevní restituce ve Sněmovně zamrzly
- 24.5.2008 Církevní restituce: nejdřív byla suma, pak se hledalo, jak k ní dojit
- 2.6.2008 Sobotka: ČSSD chce příští rok předčasné volby
- 3.6.2008 Tlustý ve Sněmovně znovu zablokoval vyrovnání s církvemi
- 6.6.2008 Poslanec ČSSD chce podpořit radar za zrušení církevních restitucí
- 8.6.2008 Topolánek hrozí koncem koalice, testuje tím většinu
- 13.8.2008 Církev považuje za užitečné necelých 40 procent lidí
- 20.8.2008 Komise hledá těžko shodu na vyrovnání s církvemi
- 29.9.2008 Tlustý by se s církvemi jednorázově vypořádal částkou 20 miliard.
- 6.10.2008 Rozkol mezi rebely: Schwippel kritizuje Tlustého kvůli církevním restitucím
- 14.10.2008 Ministerstvo jedná s církvemi o snížení náhrad za restituce kvůli krizi
- 25.10.2008 Církevní restituce se letos nestihnou
- 13.5.2009 ČSSD pokračuje v kladení požadavků Fischerově vládě
- 4.6.2009 ČSSD se obula do kardinála Vlka, jde mu prý o miliardy
- 23.12.2009 Jen třetina Čechů souhlasí s vyrovnáním s církvemi
- 1.7.2010 Obce dál nemohou nakládat s majetkem, který blokuje restituce
- 2.7.2010 Jednání o církvích: TOP 09 tlačí na rychlé řešení

- 18.12.2010 Církve dohodly se státem stop počtu duchovních, ušetří se
- 28.4.2011 Stát chce dát církvím méně peněz, více polí a lesů, i s úroky je to 200 miliard
- 2.5.2011 Věci veřejné mohou církvím nabourat restituce
- 5.5.2011 Restituce církevního majetku se bez finančních kompenzací neobejdou
- 11.5.2011 Kardinál Vlk: Církevní majetek je po 20 letech zpustlý a vydrancovaný
- 30.5.2011 Koalice navrhuje církvím vyrovnání: 59 miliard finančně, 75 miliard v majetku
- 31.5.2011 ČSSD nesouhlasí s návrhem na vyrovnání s církvemi, chce další jednání
- 5.6.2011 Církve má dostat nejen pole a lesy, ale i umění, knihy či nábytek
- 25.7.2011 Církve se chtějí odloučit od státu až za dvacet let, do té doby žádají dotace
- 11.8.2011 Církve kývly vládě na vyrovnání, dostanou 59 miliard a část majetku
- 25.8.2011 Stát bude církvím vyplácet mzdy dalších 17 let
- 14.9.2011 Bez miliard na dopravu církevní restituce nepodpoříme, hrozí Bárta
- 27.9.2011 Vláda odsouhlasila návrh majetkového vyrovnání s církvemi
- 27.9.2011 VV ve vládě podpoří vyrovnání s církvemi
- 25.10.2011 ČSSD chce referendum k církevním restitucím
- 27.10.2011 Stát je k církvím štědrý, odpustí jim daň z prodeje majetku
- 12.12.2011 Rada vlády nečekaně zkomplikovala navrácení církevního majetku
- 13.12.2011 Církve by kývly i na delší splátky, ale se skřípáním zubů
- 28.12.2011 Pro vrácení zabaveného majetku církvím není ani třetina Čechů
- 3.1.2012 Věci veřejné chtějí církevní restituce odložit
- 4.1.2012 Rozhodnutí o vrácení majetku církvím vláda zase posunula
- 10.1.2012 Vedení Věcí veřejných jednalo s Dukou o restitucích
- 10.1.2012 Vláda dává církvím o miliardy víc, než jim patří, tvrdí kritici restituce
- 11.1.2012 Doufám, že restituce církvi pomohou, prohlásil Klaus
- 5.2.2012 Věci veřejné ustoupily, vláda církevní restituce schválila
- 7.2.2012 Poslanci v prvním čtení podpořili církevní restituce, opozice vzdala noční řečnění
- 13.3.2012 Německý řád už chystá žaloby kvůli církevním restitucím
- 10.4.2012 V Česku ubývá věřících, stát však platí stále více farářů
- 11.4.2012 Do církevních restitucí se už vměšovat nebudu, napsal Klaus Dukovi
- 2.5.2012 ČSSD tlačí na Nečase, má předložit výčet církevního majetku
- 15.5.2012 Církve musí v restitucích prokázat, že majetek vlastnily, žádá ODS
- 4.6.2012 Blokování restitucí vyvolává protináboženské nálady a uráží věřící, tvrdí církve
- 6.6.2012 Poslanci řeší restituce. Benda je věřící, ale na prvním místě má prachy, spustil Jandák
- 6.6.2012 Ve Sněmovně opět veselo: Hájíte demagogii zlodějů, obořil se Kalousek na Tejce
- 12.6.2012 Zbrzdit a znechutit, to je taktika ČSSD pro jednání o církevních restitucích
- 15.6.2012 Řekněte poslancům, že církevní restituce nechcete, vyzve ČSSD veřejnost
- 15.6.2012 Začalo projednávání církevních restitucí, Grebeníček mluvil o "morálním bahně"
- 20.6.2012 ČSSD se pokusí změnit církevní restituce, pokud bude vládnout
- 22.6.2012 ČSSD se pochválila za úspěšné obstrukce. Úkol jsme splnili, tvrdí Tejc
- 4.8.2012 Restituce udělají z církve největšího majitele půdy. A to té nejlukrativnější
- 9.8.2012 Duka přitvrdil: Kampaň ČSSD proti restitucím je jako propaganda Třetí říše
- 14.8.2012 Proti návrhu církevních restitucí se ozvali i někteří faráři a teologové
- 14.8.2012 Šéf ČSSD hájí zločiny komunismu, prohlásil kardinál Vlk
- 15.8.2012 Senát smetl církevní restituce ze stolu
- 17.8.2012 Koalice má církevní restituce v kapse, sehnala sto první hlas

- 1.9.2012 Duka chápe Klausův požadavek, aby restituce neprolomily hranici února 1948
- 4.9.2012 Rebelie v koalici se přelila: Poslanci LIDEM zvažují, že nepodpoří restituce
- 18.9.2012 Sněmovna opět odložila schvalování církevních restitucí
- 2.10.2012 Poslanci chtějí seznam majetku, který má být vrácen církvím
- 24.10.2012 Šance na schválení církevních restitucí jsou už ve Sněmovně mizivé
- 8.11.2012 Koalice po půlnoci prosadila restituce, opozice vzdala obstrukce a odešla ze sálu
- 8.11.2012 Nečasově vládě se po mnoha hodinách podařilo prosadit ve sněmovně církevní restituce
- 22.11.2012 Stát se po 23 letech vyrovnal s církvemi, Klaus nechal restituce projít